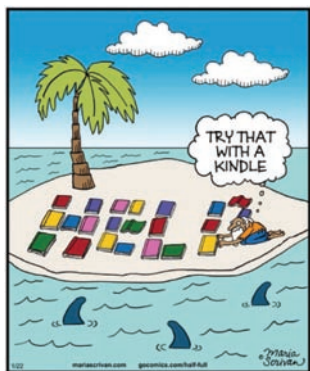

Resda ni primerjave s knjigo v roki, a včasih nova tehnologija le pride prav

Viktorija Kante

Lavričeva knjižnica Ajdovščina
viktorija.kante@ajd.sik.si

K pisanju tokratnega prispevka me je spodbudila debata v Facebookovi skupini Knjižničarskih novic, v kateri smo komentirali članek z naslovom »V slovenskih knjižnicah strmo padla izposoja fizičnih knjig, poskočila pa izposoja e-knjig«. V članku beremo o neverjetnem porastu izposoje e-knjig in o izrazitem padcu fizične izposoje, kar za 90 odstotkov.

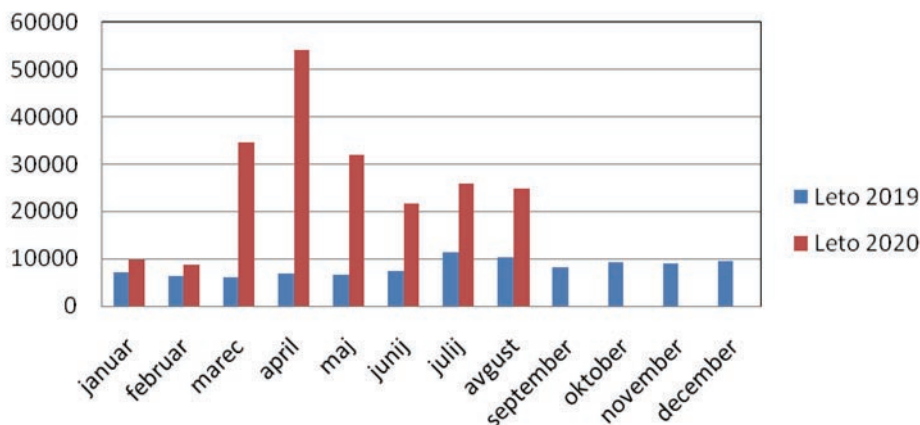

Istočasno se je na Facebookovi strani portala dobreknjige.si pojavila slika brodolomca na samotnem otoku, ki iz knjig sestavlja napis »HELP« (na pomoč), v oblaku pa napisano povabilo »Try that with a kindle« (poskušajte to z bralnikom).

Amazon je bralnik Kindle poslal na tržišče leta 2007 in kupcem ponudil skoraj 100.000 zanimivih in aktualnih e-naslovov, ki jih je bilo mogoče kupiti po bistveno nižjih cenah kot tiskane knjige. S svetlobno hitrostjo je naraščalo tudi število ljudi, ki so do glasbe dostopali brezplačno po spletu. Vse to je vodilo v to, da je v nekaj tednih s knjigarniškega zemljevida ZDA izginilo skoraj tisoč knjigarn (Kovač, Gregorin, 2016). V Sloveniji smo Biblos, prvo e-knjižnico in e-knjigarno, dobili leta 2013. Izposoja e-knjig konec avgusta 2020 na Biblosu trenutno omogoča 61 slovenskih knjižnic, od tega 58 splošnih, NUK, Pedagoška fakulteta ter Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne. Bralci lahko izbirajo med 4260 e-knjigami. Vsaka izmed knjižnic ima različno število e-knjig, odvisno od njene velikosti. Lavričeva knjižnica Ajdovščina tako ponuja članom 931 e-knjig. Navajam podatke o številu e-knjig v nekaterih primerljivih knjižnicah: Mestna knjižnica in čitalnica Idrija 835, Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin 878, Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica 683 in Kosovelova

knjižnica 570. Naša primorska osrednja območna knjižnica Knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica ponuja bralcem kar 2185, Mestna knjižnica Ljubljana 3014, Mariborska knjižnica 1248 ter Pokrajinska in študijska knjižnica 960 e-knjig. Nekatere izmed knjižnic izposojajo tudi bralnike. Pri nas se za zdaj glede na trenutno ponudbo in izposajo e-knjig ni bati, da bi se zaradi tega zapirale knjigarne in knjižnice.

Odkar se je na trgu pojavila e-knjiga, obstajajo njeni privrženci in tisti, ki so dosledno proti njej. Slednji e-knjigo in bralnike hitro odpravijo z zamahom roke in vzklikom: »Knjiga je knjiga!« V Facebookovi skupini Knjižni črvek, ki jo moderiram, imamo večkrat (burne) razprave med zagovorniki e-branja in strastnimi privrženci fizičnih knjig. »Čudno se počutim, ker imam e-bralnik. Kot da sem izdal knjige. V tem mesecu dni, kolikor imam izposojen bralnik iz knjižnice, bom zadevo samo preizkusil in prebral nekaj knjig, ki jih čakam v knjižnici že nekaj mesecev,« je zapisal eden izmed udeležencev pogovora. Druga bralka pa je povedala: »Tudi jaz sem bila vedno zagovornica papirja, dokler nisem preizkusila branja na bralniku. Ugotovila sem, da je prav tako super, vedno ga imam v torbici, ker je lahek. Samo odprem ovitek in berem. Ko bralnik zaprem, ostane na isti strani. Da se brati na plaži na soncu in v postelji v temi. Na spletu se najde ogromno (angleških) knjig, tudi zastonj ... Ampak brez skrbi, nisem še vrnila izkaznice v knjižnico, še vedno obožujem papirnate knjige.«

Izposoja e-knjig na Biblosu

Ob razglasitvi epidemije in posledičnem začasnem zaprtju knjižnic v petek, 13. marca, je skoraj 12.000.000 enot knjižničnega gradiva uporabnikom postalo nedostopnega. Knjižnice so se na mnoge načine skušale približati bralcem. Vsa dejavnost se je praktično selila na splet, v virtualni svet. Knjižnice so prebivalcem omogočile spletni vpis in s tem poenostavile dostop do e-knjig portala Biblos ter drugih e-gradiv, ki jih ponujajo.

Koliko knjig letno si sposodimo bralci v slovenskih knjižnicah? Na spletni strani Združenja splošnih knjižnic sem pridobila podatek, da si je v lanskem letu 465.692 članov izposodilo 22.431.408 enot. Ob raziskovanju/brskanju po spletu sem se osuplo zazrla v dolge kolone številčk, ki jih ponuja NUK na svoji spletni strani BibSiSt. Vsako leto marca izpolnjujejo statistični vprašalnik o delu splošnih knjižnic. Kot rezultat tega lahko kar za 20 let

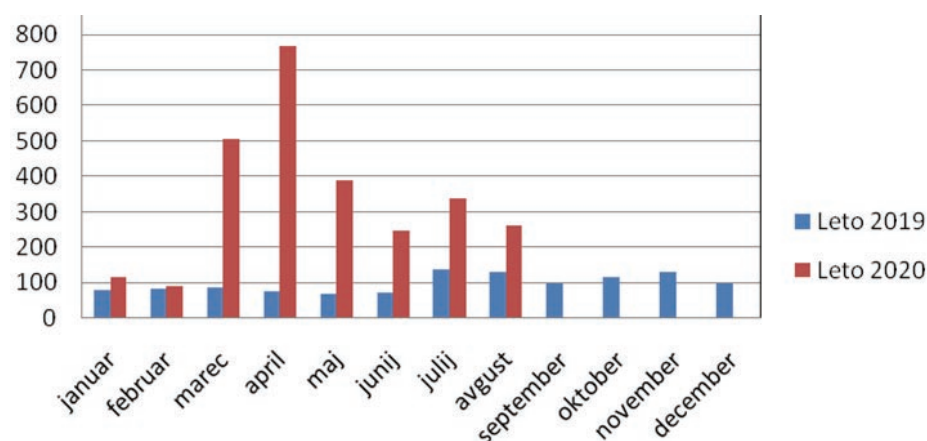
nazaj brskam po statističnih podatkih nacionalne knjižnice, visokošolskih, specialnih, šolskih in splošnih knjižnic.

Kaj sploh je statistika? Google mi ponudi nepregledno množico definicij in strani, ki se ukvarjajo z njo. Raje se odpravim do verjetno najmanj obsežne skupine UDK v naši knjižnici. Slabega dva metra knjig mi ponuja skupina 311. Izposodim si najmanjšo in najtanjšo knjižico s pomenljivim naslovom Statistika: zelo kratek uvod. Namuznem se ob prvih povedih v knjigi, v katerih avtor citira Fredericka Mostellerja, enega najuglednejših statistikov 20. stoletja, ki trdi, da je s pomočjo statistike lahko lagati, še lažje pa brez nje in da »je statistika vreča orodij, pri čemer je njena vloga ali vloga uporabnika statistike, da izbere orodje, ki se ujema z vprašanjem, in ga nato uporabi« (Hand, 2015).

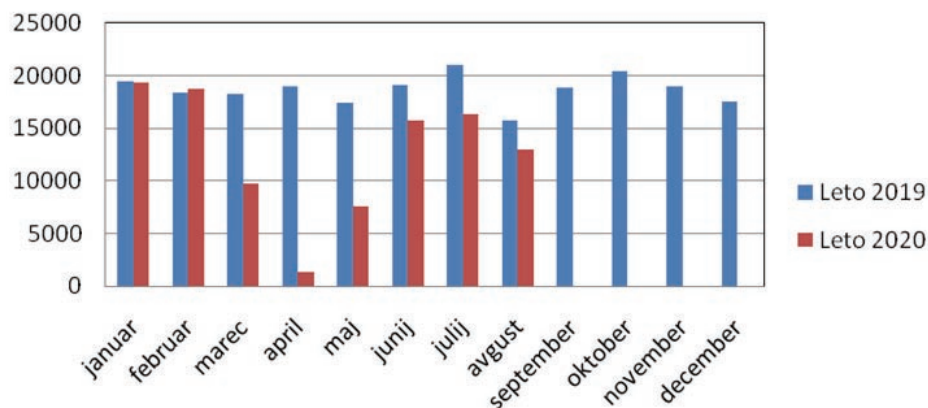

Ob razglasitvi epidemije in posledičnem začasnem zaprtju knjižnic v petek, 13. marca, je skoraj 12.000.000 enot knjižničnega gradiva uporabnikom postalo nedostopnega.

Izposoja e-knjig v Lavričevi knjižnici Ajdovščina

»Statistika je vreča orodij, pri čemer je njena vloga ali vloga uporabnika statistike, da izbere orodje, ki se ujema z vprašanjem, in ga nato uporabi.«
(Hand, 2015)

■ Izposoja na dom (brez podaljšav) v Lavričevi knjižnici po mesecih.

Praviloma se ob kakšnem statističnem vprašanju zatakne, ker ne vemo, katero orodje izbrati.

V kratkem in jedrnatem slogu moje trenutne statistične biblije, ki pravi, da je statistika ena najvznemirljivejših disciplin, vam ponujam svoje statistične izsledke. Da, izposoja e-knjig je v letošnjem letu strmo zrasla, seveda na račun zaprtja knjižnic. Strmo je seveda padla izposoja fizičnih knjig, ker bralcem niso bile dostopne! A e-knjiga niti zdaleč ni nadomestila izposoje fizične knjige. Z marcem, aprilom in majem tudi v naši knjižnici zaznavamo porast izposoje e-knjig. Čez poletje je v primerjavi s temi meseci izrazito padla, a je še vedno višja kot lansko poletje.

Poletje je čas dopustov. Letošnji počitniški čas v knjižnicah ni takšen, kot smo ga bili vajeni pred leti. Na mestu, kjer je prejšnja leta stala stojnica s počitniškim branjem, imamo sedaj gore knjig, ki čakajo v tridnevni karanteni. Na splošno imam občutek, da se ljudje letos niso veselili dopusta tako kot prejšnja leta in da so si izposojali manj gradiva. Že na vhodu obiskovalce čaka kup zapovedi in prepovedi, ki marsikoga odvrne od

obiska knjižnice. Majhni otroci so se skupaj s starši v knjižnici družili, igrali in prebirali knjige. Sedaj tega ni! Saj ni niti stolčkov, na katerih bi se lahko spočili. Marsikateri otrok preživlja počitnice v času, ko so starši v službi, sam. Knjižnica je bila zanje prostor srečevanja in preživljanja prostega časa. Sedaj tudi tega ni! Zjutraj so ljudje radi posedali ob svežem časopisu in kramljali. Sedaj je listanje po časopisih prepovedano! Večina turističnih vodnikov je počitnikovalo kar na naših policah namesto v daljnih krajih.

Vsaka izmed knjižnic prav gotovo dela mesečne statistike obiska in izposoje gradiva. Šele prihodnje leto bodo znane skupne številke in vpliv covid na njih. Z gotovostjo lahko trdim, da sta povsod padla obisk in izposoja gradiva. Vemo, kaj je vzrok tega. Iz statistik je razvidno, da je bila izposoja v maju za več kot polovico nižja kot lani. Junija, julija in avgusta pa smo dosegli nekako $\frac{3}{4}$ lanske izposoje.

Ne preostane nam drugega, kot da optimistično zremo v prihodnost in upamo, da bodo marca prihodnje leto statistiki vnašali v tabele pozitivne številke. ●

Viri:

- <https://www.mladina.si/200384/v-slovenskih-knjižnicah-strmo-padla-izposoja-fizicnih-knjig-poskocila-pa-izposoja-e-knjig/>, pridobljeno dne 18. 8. 2020
- <https://www.knjiznice.si/sistem-splasnih-knjiznic/statistike/>, pridobljeno dne 25. 8. 2020
- <https://bibsist.nuk.uni-lj.si/index.php>, pridobljeno dne 25. 8. 2020
- Kovač, M., Gregorin, R. (2016). Ime česa je konec knjige. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Hand, D. J. (2015). Statistika: zelo kratek uvod. Ljubljana: Krtina.